

zeer of daarmee het juiste karakter der geschiedenis getroffen is; nader bij de gewone opvatting althans komt Ottokar Lorenz, wanneer hij in de plaats van het sociale de „staatlich-gesellschaftlichen Zustände” stelt. 1) Met hem zullen echter de voorstanders der Kulturgeschichte wederom verschillen.

Wij laten deze zaak hier verder in het midden, maar dienen toch op te merken, dat, terwijl deze historici trachten hunne wetenschap naast de philologie te plaatsen, daarentegen Gröber in zijne Romanische en Hermann Paul in zijne Germanische philologie de geschiedenis wel degelijk als een onderdeel der philologie beschouwen. Want wel noemt de eerste haar onder de Grenzwissenschaften, maar niettemin geeft hij zoowel aan de Geschiedenis als aan de Kulturgeschichte in zijn werk eene plaats 2), en de laatste behandelt haar in zijn Grundriss alleen daarom niet, omdat er geene behoefte aan bestaat, daar elders de geschikte hulpmiddelen te vinden zijn. 3)

Zij die de philologie omschrijven als litterae humaniores of letteren in 't algemeen, zooals bij ons het Koninklijk Besluit van 1815, waarbij de organisatie van het hooger onderwijs in de noordelijke provinciën wordt vastgesteld, nemen steeds de geschiedenis als een onderdeel der philologie op 4); de wet op het hooger onderwijs van 1876 heeft dan ook in dit opzicht geen verandering gebracht. Trouwens dit is altijd het standpunt der

1) Die Geschichtswissenschaft von Dr. Ottokar Lorenz. Berlin 1866 pag. 190: „Die Geschichte ist jene Erfahrungswissenschaft welche die auf unsere staatlich-gesellschaftlichen Zustände in bewusster Weise hinzielenden Handlungen der Menschen nach allen ihren inneren und äusseren Gründen in zeitlicher Abfolge entwickelt und darstellt.”

2) Elders echter noemt Gröber de philologie een *deel* van de wetenschap der Geschiedenis pag. 141.

3) Pag. 8. Vergelijk verder: H. Usener Philologie und Geschichtswissenschaft, Bonn 1881. Hij definieert de philologie als: „nach zu empfinden und nach zu denken was bedeutende Menschen vor uns empfunden und gedacht.”

4) Prof. Rogge geeft in zijn inaugureele oratie over „De wetenschap der Geschiedenis en hare methode” Amsterdam 1890, geene definitie van zijn wetenschap en spreekt evenmin hare verhouding tot de philologie.